

Sağlıkta İnfomal Ödemelerin Tematik Harita Analizi

Dr. İlknur ARSLAN ARAS

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, ilknurr.arslann@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-4030-0158>

Özet

Bu çalışmanın amacı, sağlıkta infomal ödemeler konusunda yapılan çalışmaların temalarını belirlemektir. Bu amaçla, 01.01.1997-03.06.2023 tarihleri arasında kapsayan Web of Science veri tabanında "informal payment" ve "health" anahtar kelimeleri kullanarak "topic" seçeneğiyle bir arama yapılmıştır. Toplamda 324 yayın analiz edilmiştir. Verilerin analizi için R programı ve bibliometrix paketi kullanılarak tematik haritalar ve tematik evrimler incelenmiştir. Analiz sonucunda, motor temalarda bulunan artı anahtar kelimeler şunlardır: infomal ödemeler, sağlık hizmetleri, değişme, eşitlik, etki, cepten ödeme. Yazarlar tarafından kullanılan anahtar kelimeler arasında anne sağlığı, kaliteli bakım, Hindistan, İran, sağlık sistemi, sağlık harcamaları bulunmaktadır. Başlık anahtar kelimelerinde sağlık, bakım, kanıt yer almaktadır. Özet anahtar kelimeleri ise sağlık, hizmetler ve sistemdir. Sağlıkta infomal ödeme konusunda alanın en önemli kalıplarını çalışmak isteyenler motor temaları, marjinal alanlarda çalışmak isteyenler niş temaları, yeni ve güncel konularla ilgilenmek isteyenler azalan veya ortaya çıkan temaları, ve çalışmanın özüne odaklanmak isteyenler temel temaları inceleyebilirler.

Anahtar Kelimeler: İnfomal Ödemeler, Tematik Harita Analizi, Bibliyometrik

Makale Gönderme Tarihi: 27.05.2023

Makale Kabul Tarihi: 15.06.2023

Önerilen Atf:

Arslan Aras, İ. (2023). Sağlıkta İnfomal Ödemelerin Tematik Harita Analizi, *İşletme Akademisi Dergisi*, 4 (2): 189-202.

Thematic Map Analysis of Informal Payments in Health

Dr. İlknur ARSLAN ARAS

Ankara Hacı Bayram Veli University, Institute of Graduate Programs, ilknurr.arslann@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-4030-0158>

Abstract

The aim of this study was to identify the themes of research on informal payments in healthcare. A search was conducted on the Web of Science database using the keywords "informal payment" and "health" with the "topic" option, covering the period from January 1, 1997, to June 3, 2023. A total of 324 publications were analyzed. Thematic maps and thematic evolutions were examined using the bibliometrix package in the R program for data analysis. The analysis revealed the following main themes and keywords: informal payments, health services, change, equity, impact, out-of-pocket payment as the motor themes and plus keywords. The author keywords included maternal health, quality care, India, Iran, healthcare system, and healthcare expenditures. The title keywords consisted of health, care, and evidence. The abstract keywords comprised health, services, and system. Researchers interested in conducting studies on informal payments in healthcare can explore the motor themes for understanding the most important patterns in the field. Those interested in working in niche areas can focus on the niche themes. Researchers looking to explore new and current topics can analyze the decreasing or emerging themes. Lastly, those wishing to concentrate on the essence of the research can examine the core themes.

Keywords: Informal Payments, Thematic Map Analysis, Bibliometric

Received: 27. 05. 2023

Accepted: 15.06.2023

Suggested Citation:

Arslan Aras, İ. (2023). Thematic Map Analysis of Informal Payments in Health, *Journal of Business Academy*, 4 (2): 189-202.

1.GİRİŞ

Dünyanın birçok ülkesinde sağlık sistemleri, nüfusa uygun fiyatlı ve erişilebilir hizmetler sağlama konusunda önemli zorluklarla karşı karşıyadır. Sağlık alanında hastaların daha iyi veya daha hızlı bakım karşılığında sağlık hizmeti sunucularına "masa altı" veya "cepten" ödemeler yaptığı, gayri resmi ödemelerin varlığı sıklıkla görülmektedir.

İnformal ödemeler olarak da bilinen bu ödemeler, bir sağlık sisteminin resmi kanalları dışında gerçekleşen finansal işlemleri ifade etmektedir. Tipik olarak, hastalar ayrıcalıklı muamele veya yeterli bakım sağlamak için sağlık hizmeti sunucularına ek para veya hediyeler vererek bu ödemeleri gerçekleştirmektedir. Nakit ödemeler, hediyeler ve hatta iyilikler gibi çeşitli şekillerde yapılan bu ödemeler, farklı formlarda ortaya çıkabilir (Gaal ve diğerleri, 2006).

Sağlıkta informal ödemeler, değişen derecelerde olsa da hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde yaygın olarak görülmektedir. Çalışmalar, informal ödemelerin ortaya çıkmasına katkıda bulunan birkaç faktöre vurgu yapmıştır. Düşük sağlık finansmanı, sağlık hizmeti sağlayıcıları için yetersiz maaşlar ve kısıtlı kaynaklar gibi ekonomik faktörler, informal ödemeler için elverişli bir ortam oluşturabilir (World Health Organization [WHO], 2017; Lewis, 2007). Bunun yanı sıra, sağlık sistemlerindeki bürokratik verimsizlikler, uzun bekleme süreleri ve sınırlı hizmet erişimi, hastaları bu engelleri aşmak ve acil müdahale sağlamak için informal ödemelere başvurabilecekleri noktaya sürükleyebilir (Gaal ve diğerleri, 2006). Ayrıca, uzun süredir devam eden bir hediye verme geleneği veya sağlık sistemine duyulan güven eksikliği gibi kültürel ve sosyal faktörlerin de rol oynayabileceği belirtilmektedir (Transparency International, 2018).

İnformal ödemelerin yaygınlığının sağlık sistemleri, hastalar ve bir bütün olarak toplum için derin sonuçları vardır. İlk olarak, informal ödemeler, sağlık sistemlerinde eşitlik ve adalet ilkelerini baltalamaktadır. Bu tür ödemeleri karşılayamayan hastalar, tedavide gecikmelerle karşılaşabilir veya standart altı bakım alabilir, bu da sağlık hizmetlerine erişimdeki mevcut eşitsizlikleri şiddetlendirebilir (Lewis, 2000). Ayrıca, informal ödemeler, sağlık sektöründe bir yolsuzluk kültürüne katkıda bulunarak, halkın kurumlara ve sağlık hizmeti sağlayıcılarına olan güvenini aşındırır. Bu güven erozyonunun, hasta memnuniyetinin azalmasına, tedaviye uyulmamasına ve sağlık sonuçları üzerinde olumsuz bir etkiye yol açarak geniş kapsamlı sonuçları olabilir (Transparency International, 2018).

İnformal ödemeleri ele alma çabaları, politika değişikliklerini, düzenleyici reformları ve sağlık sistemlerinin güçlendirilmesini içeren çok yönlü bir yaklaşımı gerektirir. Sağlık sektöründe şeffaflığın ve hesap verebilirliğin artırılması çok önemlidir. Bu, sağlık hizmeti sağlayıcıları için açık yönergeler ve davranış kuralları dahil olmak üzere güçlü yolsuzlukla mücadele önlemlerinin uygulanmasıyla başarılabılır (Lewis, 2007). Bunun yanı sıra bürokratik engellerin azaltılması, kaynak tahsisinin iyileştirilmesi ve yeterli düzeyde finansman sağlanması da dahil olmak üzere sağlık sistemlerinin genel işleyişinin iyileştirilmesine yönelik çabalar yönlendirilmelidir. Birinci basamak sağlık hizmetlerinin güçlendirilmesi ve bakım kalitesinin izlenmesi ve değerlendirilmesi için mekanizmaların uygulanması da gayri resmi ödemelere olan ihtiyacın azaltılmasına yardımcı olabilir (WHO, 2017).

Sağlıkta informal ödemeler alanında, yayınlanmış literatürün hacmi ve çeşitliliği sürekli genişlemektedir. Bu geniş bilgi alanında gezinmek ve ortaya çıkan eğilimleri belirlemek için araştırmacılar tarafından tematik harita analizi kullanılmaktadır. Bu yöntemler, belirli bir araştırma alanındaki modeller, ilişkiler ve tematik yapılar hakkında değerli bilgiler sağlamaktadır. Tematik analiz sayesinde sağlıkta informal ödemeler konulu çalışmaların temel, motor, niş, ortaya yeni çıkan veya popülerliğini kaybeden temalar hakkında bilgi sahibi olunabilir. Bilgi haritalama veya yardımcı kelime analizi olarak da bilinen tematik harita analizi, bir araştırma alanının tematik yapısını görselleştirmek ve analiz etmek için kullanılan bir

yöntemdir (Waltman & van Eck, 2013). Araştırmacılar, temel kavramlar, temalar veya terimler arasındaki ilişkilerin haritasını çıkararak ilgili araştırma konularının kümelerini belirleyebilir, ortaya çıkan ilgi alanlarını ortaya çıkarabilir ve bir alanın entelektüel yapısını keşfedebilir. Tematik harita analizi, bilgi ortamının görsel bir temsilini sağlayarak bilgi sentezini kolaylaştırmakta ve disiplinler arası işbirliğini desteklemektedir (Carley ve diğerleri, 2017). Bu çalışmanın amacı sağlıkta informal ödemeler konulu çalışmaların temalarını tespit etmektir.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Sağlık hizmetlerinin finansmanı, beş ana kaynağa dayanmaktadır. Bunlar, direkt ve dolaylı vergiler, sosyal sağlık sigortacılığı, özel sağlık sigortacılığı ve cepten ödemelerdir. Cepten ödemeler, bireylerin doğrudan kendi cebinden sağlık hizmetleri için yaptığı tüm harcamaları kapsamaktadır. Katkı payı, informal ödeme ve doğrudan ödeme şeklinde gerçekleşen cepten harcamalar, sosyal güvence sistemi olmayan çok sayıda düşük ve orta gelirli ülkenin toplam sağlık harcamalarının yaklaşık 2/3 ile 1/3 arasında bir payını oluşturmaktadır (Başara ve Şahin, 2008). Doğrudan ödemeler, sağlık güvencesi kapsamında olmayan hizmetler için yapılan ödemeleri ifade ederken, kullanıcı katkıları ise güvence kapsamında olan hizmetlerin kullanımında yapılan harcamaları kapsamaktadır (Çelik, 2016).

Yani cepten ödemeler, bireylerin kendi kaynaklarından sağlık hizmetlerine yaptığı ödemeleri temsil etmektedir. Bu ödemeler, sağlık güvencesi tarafından karşılanmayan hizmetler için yapılan harcamaları içerirken, güvence kapsamındaki hizmetlerin kullanımı için yapılan katkı paylarını da içermektedir (Çelik, 2016).

İnformal ödemeler sağlık hizmetleri bağlamında üç kategoride incelenmektedir: nakit ödemeler, aynı katkılar ve hediyeler.

Nakit informal ödemeler sağlık hizmeti sunumu sırasında sağlık personeline yapılan bıçak parası, bağış veya para gibi ödemeleri içerir (Özgen ve Tatar, 2009).

Aynı katkılar, yatan hastaların dışarıdan temin ettikleri çarşaf, ilaçlar, tetkikler ve tıbbi malzemeler gibi mal veya hizmetlerin, hastalar tarafından sağlık hizmeti sunucularına yapılan ödemeleri ifade etmektedir (Özgen ve Tatar, 2009)

Hediyeler ise sağlık hizmeti veya tedavi öncesinde sağlık personeline çikolata, çiçek, altın, giyim veya gıda gibi ödemeleri kapsar. Bazı toplumlarda bu tür hediyeler minnettarlık ifadesi olarak kabul edilebilmektedir (Vian ve diğerleri, 2006).

İnformal ödemelerin azaltılması için uzun vadeli stratejiler uygulanabilir. Mevcut hükümetin açık politika yaklaşımıyla informal ödemelere karşı net bir tutum sergilemesi önemli bir adım olabilir (Çelik, 2016). Ayrıca, sağlık çalışanlarının ve hastanelerin hesap verebilirlik sorumluluğunu artırma, hekim maaşlarında iyileştirme yapma ve hastaların, sağlık personelinin ve sağlık sistemine olan güvenlerini artırma gibi uygulamaların informal ödemeleri azaltabileceği düşünülmektedir (Özgen ve Tatar, 2009).

Camuz Berber (2018) tarafından yapılan çalışmada kişileri informal ödeme yapmaya teşvik eden unsurlar incelenmiştir. Çalışma sonucunda informal ödemelerin, informal ödemelere ilişkin tutumu etkileyen unsurlarla ilişkili olduğu bulunmuştur. İnsanlar, daha iyi, kaliteli ve hızlı hizmet almak, tanınmış bir doktordan teşhis ve tedavi hizmeti almak veya uzun süre beklemeden hizmet almak gibi nedenlerle informal ödemeler yapmaktadır. Bu nedenler, bireylerin informal ödemelere ait davranışlarını da etkilemektedir.

Çavmak ve diğerleri (2019) tarafından yapılan çalışmada post-komünist ülkeler ve düşük gelişmişlik düzeyine sahip olan ülkelerde informal ödemelerin yüksek bir yaygınlık oranına sahip olduğu tespit edilmiştir. Araştırmacılar tarafından informal ödemelerin daha iyi

anlaşılabilmesi ve kayıt altına alınabilmesi için çeşitli çalışmalar yapılması ve Türkiye gibi ülkelerde atılan adımların sonuçlarının takip edilebilmesi için informal ödemelerle ilgili derinlemesine araştırmaların yapılması önerilmektedir.

Gelir Tabanlı Sosyal Güvence Sistemi (GSS), sağlık harcamalarında informal ödemeler şeklinde gerçekleşen cepten harcamalarda artışa neden olabilir (Özgen ve diğerleri, 2008). Bu durum, GSS'nin finansal engelleri ortadan kaldırarak sağlık hizmetlerine olan talebi artırması ve talepteki artışın arzdaki artışla dengelenememesi sonucunda sistemle ilgili memnuniyetsizlik ve güvensizlik sorunlarının artması veya devam etmesiyle ilgilidir. Bu bilgilere dayanarak, gelecekte GSS'nin cepten harcamaları ve harcama türlerini nasıl etkilediği hakkaniyet açısından değerlendirilmesi önemlidir (Uğurluoğlu ve Özgen, 2010).

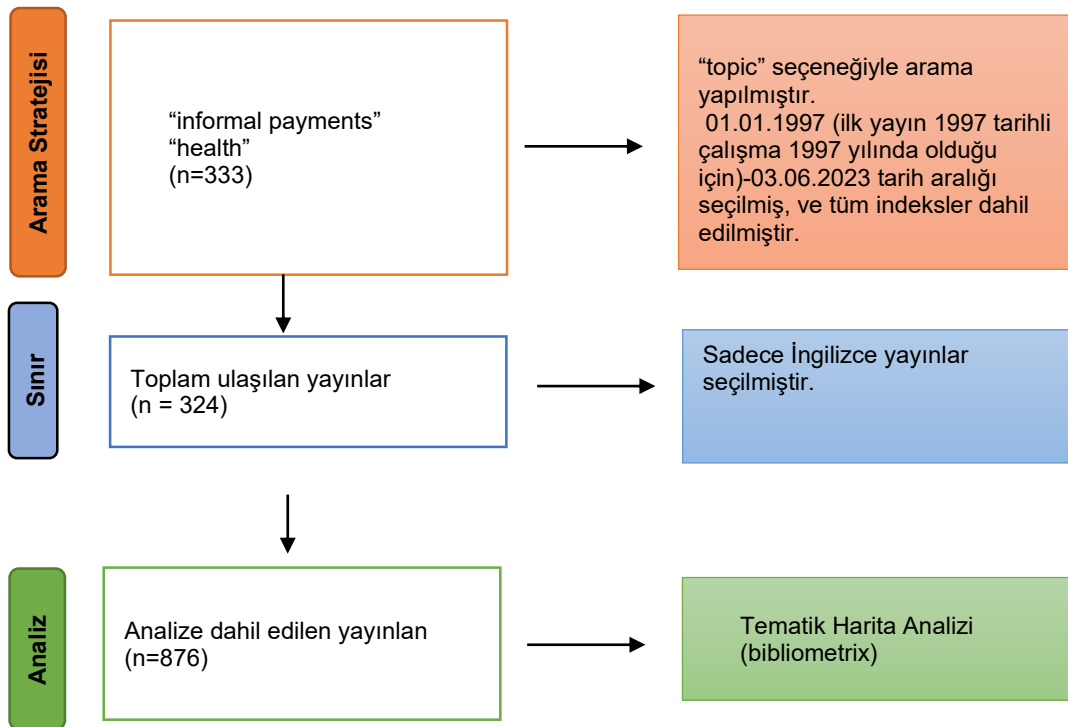
3.YÖNTEM

3.1.Araştırmanın Amacı Ve Önemi

Bu çalışmanın amacı sağlıkta informal ödemeler konulu çalışmaların temalarını tespit etmektir.

Sağlıkta informal ödemeler konulu çalışmaların temalarının tespiti, araştırmacılara önemli bir anlayış sağlayabilir ve araştırma alanındaki ilerlemeyi yönlendirebilir. Araştırmacılar, sağlıkta informal ödemeler konulu çalışmaların tematik harita analizi sayesinde araştırma alanı hakkında kapsamlı bir anlayış kazanabilirler. Bu çalışma ile sağlıkta informal ödemeler alanında yaygın olan temaları ve bu temalar arasındaki ilişkileri ortaya koyulabilir. Ayrıca, belirli bir konuyla ilgili bilgi boşluklarını ve araştırmacıların tarafından yapılan çalışma stratejilerin belirlenmesi yardımcı olabilir.

3.2. Araştırmanın Modeli, Veri Toplama Tekniği ve Analizi

Şekil 1. Araştırmanın Modeli

Araştırmanın tasarımı Şekil 1’de verilmiştir. Veriler Web of Science (WoS) Çekirdek Koleksiyonu’ndan toplanmıştır. Moral-Muñoz ve diğerleri (2020) tarafından yapılan çalışmada WoS’un üstün yanı olarak çeşitli konu alanlarında yetkili ve etkili dergileri içermesi olduğu bildirilmiştir. Bu çalışmada WoS tabanından 01.01.1997-03.06.2023 tarihleri arasında “informal

payments” ve “health” anahtar kelimeleri kullanılarak “topic” seçeneğiyle arama yapılmıştır. Toplamda 333 yayına ulaşılmıştır. Ancak, sadece İngilizce çalışmalar seçilerek 324 çalışma analize dahil edilmiştir. Veriler analiz edilirken bibliometrix/biblioshiny’den yararlanılmıştır. Bibliometrix, bibliyometrik analiz için özel olarak tasarlanmış R programlama dilinde bir yazılım paketidir. Akademik yayınlardan bibliyografik verileri ayıklamak ve analiz etmek için bir dizi işlev ve araç sağlayarak araştırmacıların bilimsel literatürün çeşitli yönleri hakkında içgörü kazanmasına olanak tanımaktadır (Aria & Cuccurullo, 2017).

Bibliometrix, ortak yazarlık analizi, atıf analizi, anahtar kelime analizi ve işbirliği ağı analizi dahil olmak üzere çok çeşitli bibliyometrik göstergeler ve analizler sunmaktadır. Araştırma etkisinin değerlendirilmesine, etkili yazarların veya kurumların belirlenmesine ve ortaya çıkan araştırma konularının ortaya çıkarılmasına yardımcı olarak, araştırmacıların bilimsel literatürdeki kalıpları, eğilimleri ve ilişkileri keşfetmelerini sağlamaktadır (Aria & Cuccurullo, 2017).

Bibliometrix aracılığıyla sağlıkta informal ödemeler konulu çalışmalara tematik harita analizi yapılmıştır. Tematik harita analizi, analizi yürütmek ve tematik yapının görsel temsillerini oluşturmak için VOSviewer veya CiteSpace (van Eck & Waltman, 2014), bibliometrix (Aria ve Cuccurullo, 2017) gibi özel yazılım araçlarını kullanır. Bu araçlar, terimler arasındaki birlikte oluşum sıklıklarını ve benzerlikleri hesaplamak için algoritmalar kullanır ve tematik haritaların oluşturulmasına olanak tanımaktadır.

4.BULGULAR

Tematik harita analizinde “motor tema”, “niş tema”, “azalan veya gelişen tema” ve “temel tema” olmak üzere 4 farklı tema bulunmaktadır (Caust ve Vecco, 2017).

Motor Tema: Baskın tema veya birincil tema olarak da bilinen motor teması, haritanın ana konusu veya konusudur. Haritanın ana odağını temsil etmektedir ve haritalanan verilerdeki en önemli kalıpları veya eğilimleri yakalamaktadır. Motor teması tipik olarak belirgin bir şekilde öne çıkar ve haritada bulunan diğer temaları etkilemektedir. Sağ üst kadranda yer alan temalar, yüksek merkezilik ve yüksek yoğunluk ile karakterize edilir, bu nedenle bu tür temaların, araştırma alanı için gelişmiş ve hayati temalar olduğu kabul edilmektedir

Niş Tema: Bir niş tema, motor temasını tamamlayan ikincil veya yardımcı bir temayı ifade etmektedir. Haritanın genel temasıyla ilgili belirli bir yönü veya alt konuyu temsil etmektedir. Niş temalar, haritalanan verilerdeki belirli alanlar veya özellikler hakkında ek bağlam, içgörüler veya ayrıntılı bilgiler sağlamaktadır.

Azalan veya Gelişen Tema: Azalan ve ortaya çıkan temalar, haritadaki veriler tarafından sergilenen uzamsal kalıpları tanımlamak için kullanılan terimlerdir.

Azalan Tema: Azalan bir tema, belirli bir özelliğin veya olgunun bir alandan diğerine büyüklük veya yoğunluk olarak azaldığı bir modeli temsil etmektedir.

Ortaya Çıkan Tema: Ortaya çıkan bir tema, belirli bir özelliğin veya olgunun bir alandan diğerine büyüklük veya yoğunluk bakımından arttığı bir modeli temsil etmektedir.

Temel Tema: Motor teması ile haritada bulunan diğer önemli temaların birleşimini kapsar. Haritanın iletmeyi amaçladığı kapsayıcı konuyu temsil etmektedir ve çeşitli temalar arasındaki ilişkiler de dahil olmak üzere haritalanan verilerin kapsamlı bir şekilde anlaşılmasını sağlamaktadır.

Anahtar kelime analizi artı, yazarlar, başlık ve özetler olmak üzere 4 farklı şekilde ele alınmaktadır (Kaya ve diğerleri, 2022). Bibliometrix ile tematik harita analizi yapılırken de bu anahtar kelimeler kullanılmaktadır.

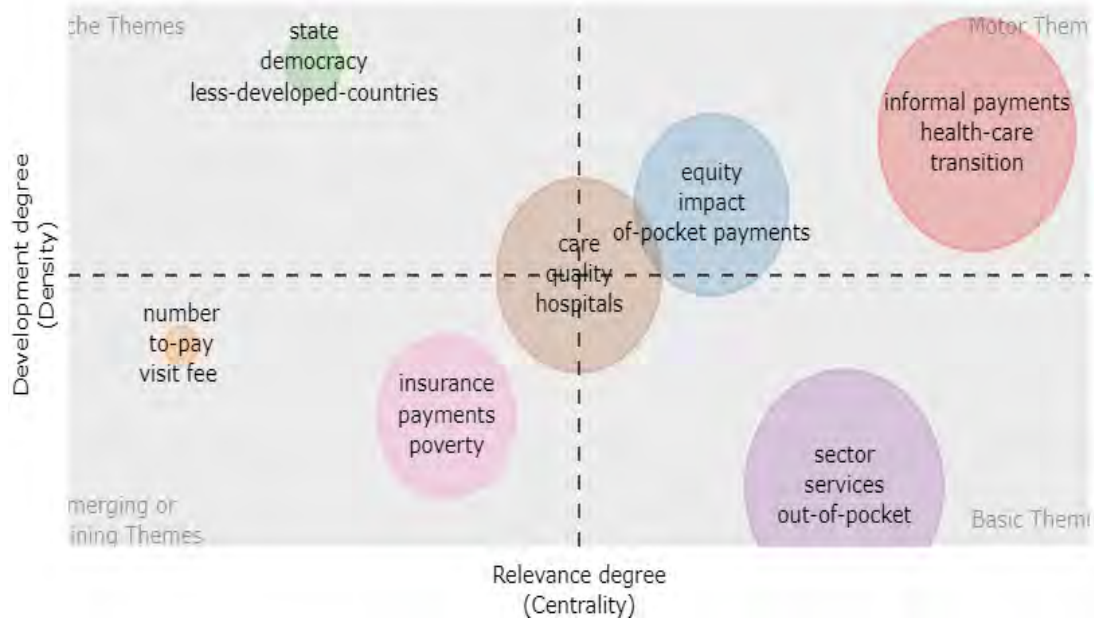
1.Arta Anahtar Kelimeler (plus keywords): Arta anahtar kelimeler bir metnin içeriğini daha fazla detaylandırmak veya spesifikleştirmek için kullanılan ek anahtar kelimelerdir. Bu kelimeler, metin üzerindeki odak veya vurgu noktalarını daha ayrıntılı bir şekilde belirtmek amacıyla kullanılır. Örneğin, bir yazıda "doğal yaşam", "çevre koruma", "ekosistem" gibi anahtar kelimeler ana temasını belirtirken, artı anahtar kelimeler olarak "orman ekosistemi", "deniz biyolojisi", "biyolojik çeşitlilik" gibi daha spesifik kavramlar kullanılabilir.

2.Yazar Anahtar Kelimeleri (author keywords): Yazar anahtar kelimeleri bir çalışmanın yazarı veya yazarları tarafından belirlenen ve çalışmanın içeriğini özetleyen terimlerdir. Yazarlar tarafından çalışmanın ana konularını veya araştırma alanını en iyi tanımlayan kelimeler seçilmektedir. Bu anahtar kelimeler, arama motorlarında veya bilimsel veritabanlarında makaleye erişim sağlamak için kullanılan önemli etiketlerdir.

3.Başlık Anahtar Kelimeleri (title keywords): Başlık anahtar kelimeleri, bir belgenin veya makalenin başlığında yer alan önemli kelimelerdir. Başlık anahtar kelimeleri, metnin temel içeriğini ve odak noktalarını özetleyen terimlerdir. Bu anahtar kelimeler, bir metnin taranabilirliğini ve anlaşılabilirliğini artırmak amacıyla kullanılmaktadır.

4.Özet Anahtar Kelimeler (abstract keywords): Özet anahtar kelimeler bir makalenin veya belgenin özetinde yer alan önemli kelimelerdir. Makale veya belge özetinde yer alan anahtar kelimeler, çalışmanın ana konularını ve araştırma hedeflerini yansıtır. Bu anahtar kelimeler, araştırmacıların ilgili çalışmalara hızlı bir şekilde erişmelerini sağlamak için kullanılır ve makalenin içeriği hakkında daha fazla bilgi sağlamaktadır.

Bu çalışmada yukarıda bahsedilen 4 anahtar kelime analize tabi tutulmuştur.

Şekil 2. Arta Anahtar Kelimelerin Tematik Haritası

Tematik haritalar ile entelektüel manzarayı görsel olarak temsil etmek için düğümleri ve bağlantılar kullanılmaktadır. Düğümler terimleri veya kavramları temsil ederken, bağlantılar aralarındaki ilişkileri göstermektedir. Düğümlerin boyutu ve rengi genellikle sıklıklarına veya önemlerine bağlı olarak belirlenir; daha büyük veya daha koyu düğümler daha yaygın temaları temsil eder. Bağlantıların kalınlığı veya yoğunluğu ise ilişkilerin gücünü göstermektedir.

Şekil 2'de, sağlıkta informal ödemeler konulu çalışmaların yurtiçi anahtar kelimeleriyle yapılan tematik harita analizi bulunmaktadır. Buna göre:

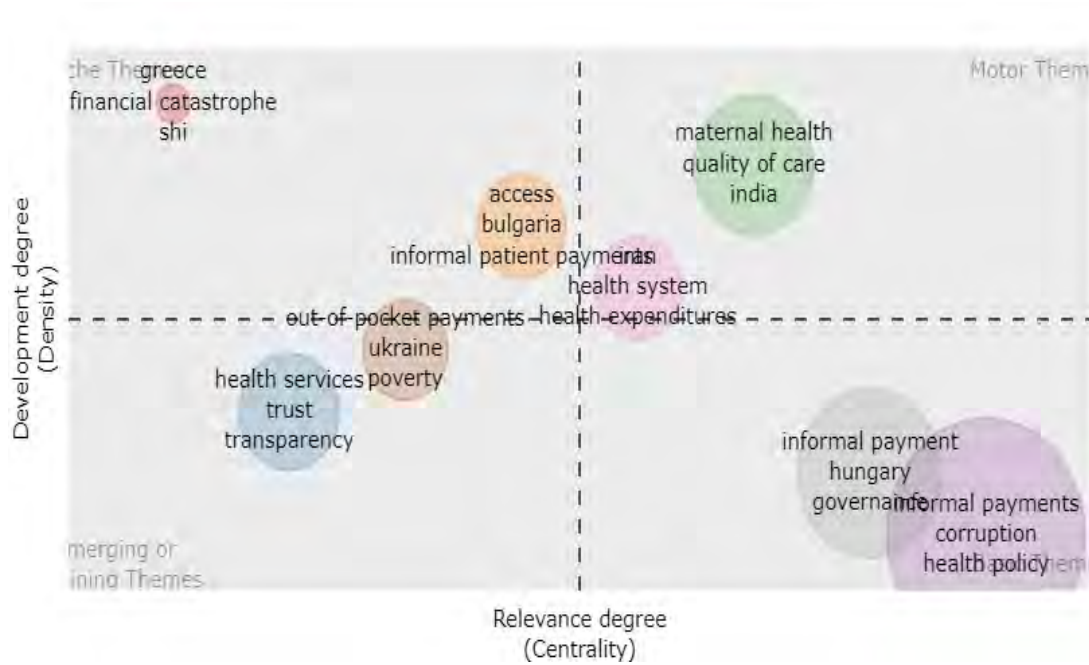
Motor temaların birinci kümesi, "informal ödemeler", "sağlık hizmetleri" ve "değişim" gibi anahtar kelimeleri içerirken, ikinci kümede "eşitlik", "etki" ve "cepten ödeme" anahtar kelimeleri yer almaktadır.

Niş temaların birinci kümesi, "durum", "demokrasi" ve "az gelişmiş ülkeler" gibi anahtar kelimeleri temsil etmektedir.

Azalan veya ortaya çıkan temaların birinci kümesinde "sigorta", "ödeme" ve "yoksulluk" anahtar kelimeleri yer alırken, ikinci kümede "sayı", "ödeme" ve "ziyaret ücreti" anahtar kelimeleri bulunmaktadır.

Temel temaların birinci kümesinde "sektör", "hizmetler" ve "cepten harcamalar" anahtar kelimeleri yer almaktadır.

Tematik haritanın merkezinde yer alan küme ise "bakım", "kalite" ve "hastaneler" kavramlarını temsil etmektedir.

Şekil 2. Yazar Anahtar Kelimelerin Tematik Haritası

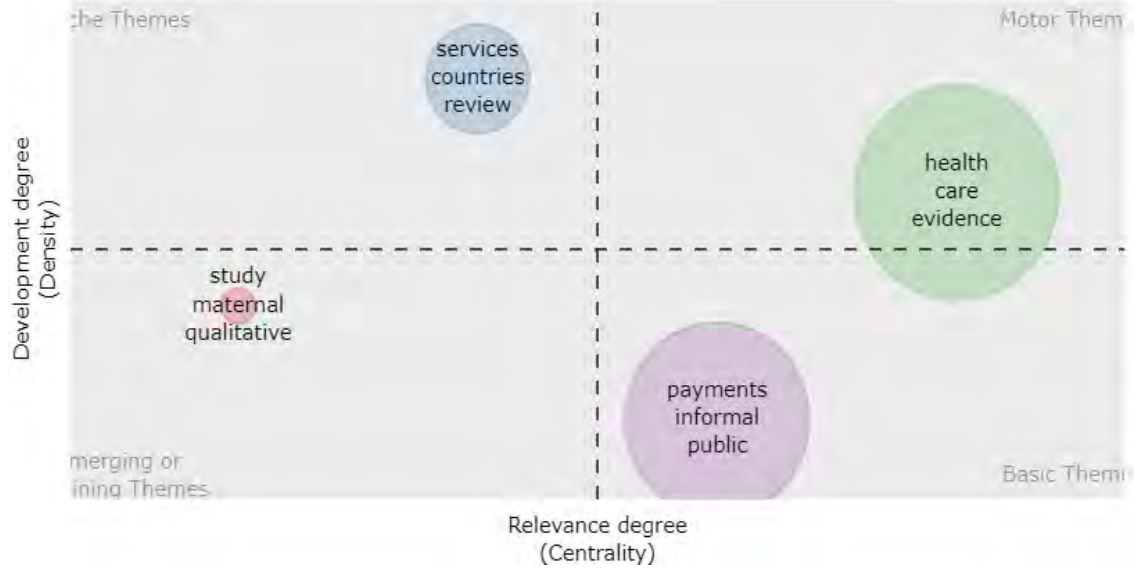
Şekil 3'te, sağlıkta informal ödemeler konulu çalışmaların yazar anahtar kelimeleriyle yapılan tematik harita analizi bulunmaktadır. Buna göre:

Motor temaların birinci kümesi, "anne sağlığı", "kaliteli bakım" ve "Hindistan" gibi anahtar kelimelerden oluşmaktadır. İkinci kümede ise "İran", "sağlık sistemi" ve "sağlık harcamaları" anahtar kelimeleri yer almaktadır.

Niş temaların birinci kümesinde "erişim", "Bulgaristan", "informel hasta ödemeleri" gibi anahtar kelimeler bulunurken, ikinci kümede "Yunanistan" ve "finansal felaket" anahtar kelimeleri yer almaktadır.

Azalan veya ortaya çıkan temaların birinci kümesi "cepten harcamalar", "Ukrayna" ve "yoksulluk" anahtar kelimelerini içerirken, ikinci kümede "sağlık hizmetleri", "güven" ve "şeffaflık" anahtar kelimeleri bulunmaktadır.

Temel temaların birinci kümesinde "informal ödemeler", "yolsuzluk" ve "sağlık politikası" anahtar kelimeleri yer alırken, ikinci kümede "informal ödemeler", "Macaristan" ve "yönetim" anahtar kelimeleri bulunmaktadır.

Şekil 3. Başlık Anahtar Kelimelerin Tematik Haritası

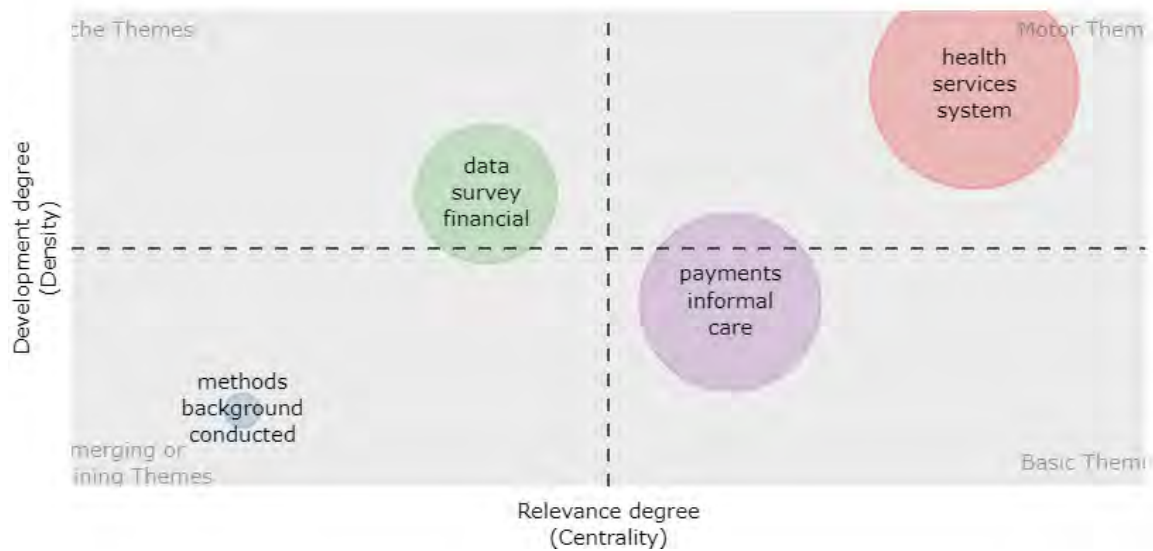
Şekil 4'te, sağlıkta informal ödemeler konulu çalışmaların başlık anahtar kelimeleriyle yapılan tematik harita analizi bulunmaktadır. Buna göre:

Motor temaların birinci kümesi, "sağlık", "bakım" ve "kanıt" anahtar kelimelerini içermektedir.

Niş temaların birinci kümesi, "hizmetler", "ülkeler" ve "derleme" anahtar kelimelerini temsil etmektedir.

Azalan veya ortaya çıkan temaların birinci kümesinde "çalışma", "anne" ve "nitel" anahtar kelimeleri yer almaktadır.

Temel temaların birinci kümesi ise "ödemeler", "informal" ve "kamu" anahtar kelimelerini içermektedir.

Şekil 4. Özet Anahtar Kelimelerin Tematik Haritası

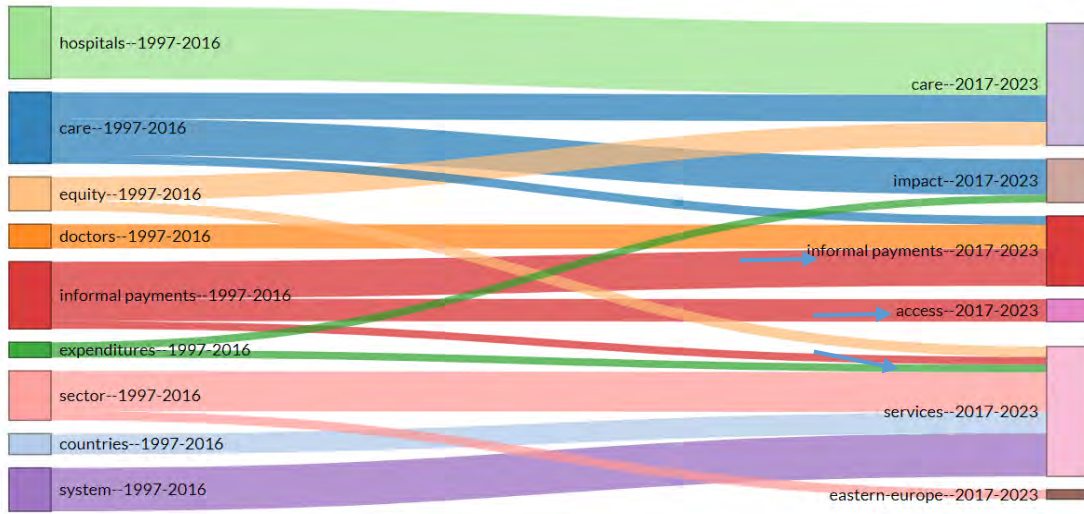
Şekil 5'te sağlıkta informal ödemeler konulu çalışmaların özet anahtar kelimeleriyle yapılan tematik harita analizi yer almaktadır. Buna göre:

Motor temaların birinci kümesi, "sağlık", "hizmetler" ve "sistem" anahtar kelimelerini içermektedir.

Niş temaların birinci kümesi, "veri", "anket" ve "finansal" anahtar kelimelerini temsil etmektedir.

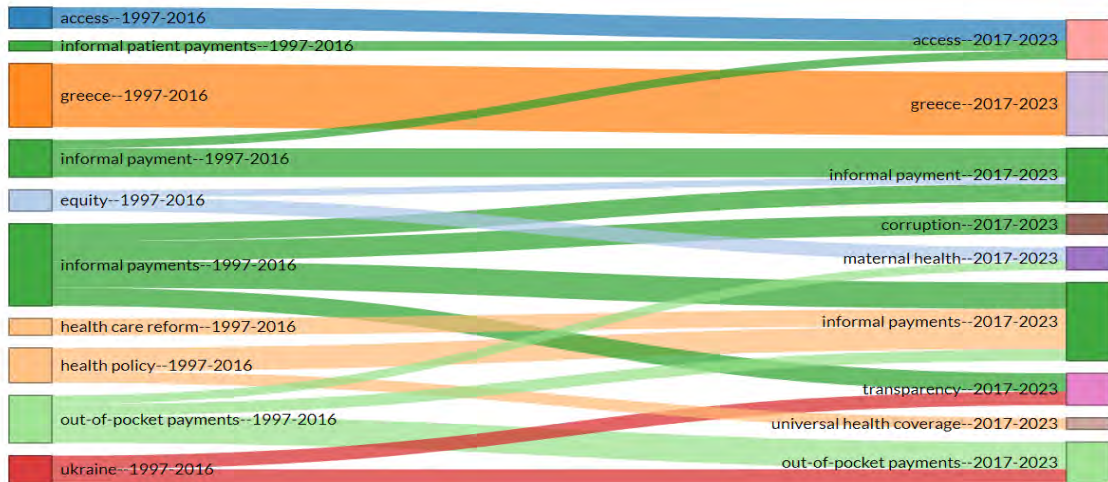
Azalan veya ortaya çıkan temaların birinci kümesinde "yöntemler", "literatür" ve "yürütülen" anahtar kelimeleri yer almaktadır.

Temel temaların birinci kümesi ise "ödemeler", "informal" ve "bakım" anahtar kelimelerini içermektedir.

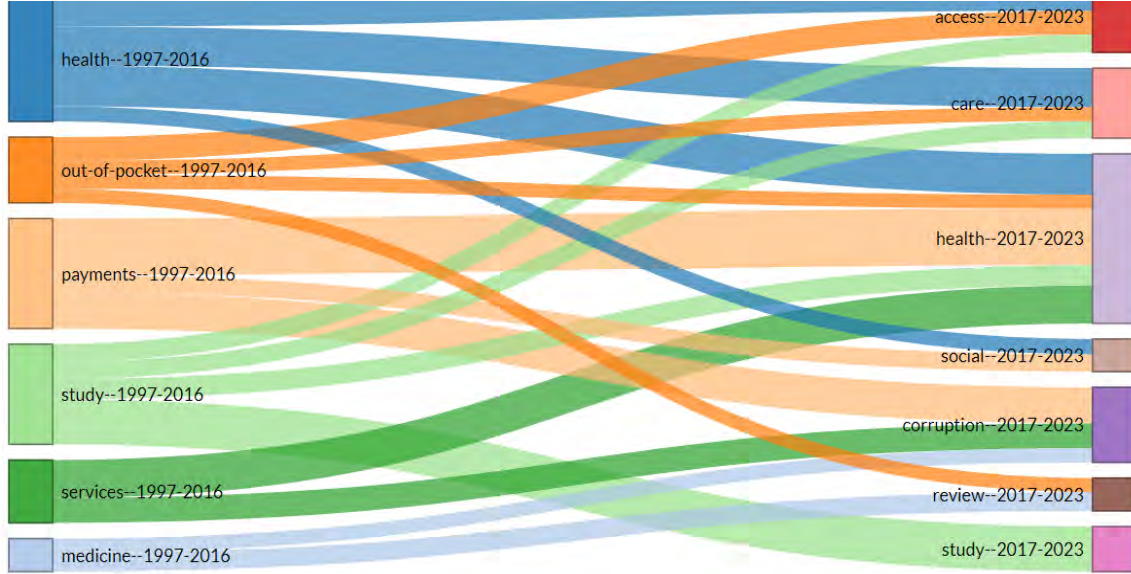
Şekil 5. Artı Anahtar Kelimelerin Tematik Evrimi

Şekil 6'da artı anahtar kelimelerin tematik evrimi gösterilmektedir. Zaman dilimi kesme noktası olarak 2016 yılı seçilerek (1997-2016) ve (2017-2023) iki zaman diliminde anahtar kelimelerin değişimleri incelenmiştir. Kelimelerin tematik evrimleri yorumlanırken şekillerin büyüklüğüne bakılmaktadır. Buna göre informal ödemeler artı anahtar kelimelerinde en fazla kullanılan temadır ve 2. Zaman diliminde informal ödemeler, erişim ve hizmetler olmak üzere dört temaya ayrılmıştır.

Şekil 6. Yazar Anahtar Kelimelerin Tematik Evrimi

Şekil 7'de yazar anahtar kelimelerin tematik evrimi gösterilmektedir. Zaman dilimi kesme noktası olarak 2016 yılı seçilerek (1997-2016) ve (2017-2023) iki zaman diliminde anahtar kelimelerin değişimleri incelenmiştir. Kelimelerin tematik evrimleri yorumlanırken şekillerin büyüklüğüne bakılmaktadır. Buna göre informal ödemeler yazar anahtar kelimelerinde en fazla kullanılan temadır ve 2. Zaman diliminde informal ödeme, yolsuzluk ve şeffaflık olmak üzere dört temaya ayrılmıştır.

Şekil 7. Başlık Anahtar Kelimelerin Tematik Evrimi

Şekil 8'de başlık anahtar kelimelerin tematik evrimi yer almaktadır. Zaman dilimi kesme noktası olarak 2016 yılı seçilerek (1997-2016) ve (2017-2023) iki farklı zaman diliminde anahtar kelimelerin değişimleri incelenmiştir. Kelimelerin tematik evrimleri yorumlanırken şekillerin büyüklüğüne bakılmaktadır. Buna göre ödemeler başlık anahtar kelimelerinde en fazla kullanılan temadır ve 2. Zaman diliminde sağlık, sosyal ve yolsuzluk olmak üzere üç temaya ayrılmıştır.

Şekil 8. Özet Anahtar Kelimelerin Tematik Evrimi

Şekil 9'da özet anahtar kelimelerin tematik evrimi yer almaktadır. Zaman dilimi kesme noktası olarak 2016 yılı seçilerek (1997-2016) ve (2017-2023) iki farklı zaman diliminde anahtar kelimelerin

değişimleri incelenmiştir. Kelimelerin tematik evrimleri yorumlanırken şekillerin büyüklüğüne bakılmaktadır. Buna göre sağlık özet anahtar kelimelerinde en fazla kullanılan temadır ve 2. Zaman diliminde sağlık, sağlık hizmetleri, ödemeler ve çalışma olmak üzere dört temaya ayrılmıştır.

5. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışma, sağlıkta informal ödemeler konusunda yapılan çalışmaların temalarını belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre, sağlıkta informal ödemeler konulu çalışmaların tematik evriminde artı anahtar kelimeler, informal ödemelerin 2. zaman diliminde, "informal ödemeler", "erişim" ve "hizmetler" olarak belirlenmiştir. Yazar anahtar kelimelerinde ise informal ödemeler, informal ödeme, yolsuzluk ve şeffaflık olmak üzere 4 temaya ayrılmıştır. Başlık anahtar kelimelerinde ise ödemelerin 2. zaman diliminde, "sağlık", "sosyal" ve "yolsuzluk" olarak 3 temaya ayrıldığı görülmüştür. Özet anahtar kelimelerinde ise sağlık kelimesi 2. zaman diliminde, "sağlık", "sağlık hizmetleri", "ödemeler" ve "çalışma" olmak üzere 4 temaya ayrılmıştır.

Tematik harita analizi, yalnızca ana temaları tanımlamaz, aynı zamanda bu temalar arasındaki ilişkileri ve bağlantıları da ortaya çıkarmaktadır. Araştırmacılar, tematik haritadaki temaların yakınlığını ve birlikte ortaya çıkışını analiz ederek, sağlık hizmetlerinde informal ödemelerin farklı yönlerinin birbiriyle ilişkisini ortaya çıkarabilir. Örneğin tematik harita, "sağlayıcı davranış" ile "yolsuzluk ve yönetim" arasında güçlü bağlantılar gösterebilir ve bu da sistemik faktörlerin informal ödemeler üzerindeki etkisini düşündürmektedir. Tersine, belirli temalar arasındaki zayıf bağlantılar, daha fazla araştırma ve keşif için alanları vurgulayarak potansiyel bilgi boşluklarını gösterebilir (Dimitrov ve diğerleri, 2020).

Literatür incelendiğinde sağlıkta informal ödemeli konulu çalışmaların bibliyometrik analizini yapan çalışmalar neredeyse yoktur. Mougnot ve Herrera Añazco (2022) tarafından Latin Amerika'da 2002'den 2020'ye kadar yayınlanan cepten harcama konulu çalışmaları bibliyometrik yöntemiyle analiz edilmiştir. Analiz sonucunda Meksika, sağlık sigortası, sağlık harcamaları, cepten yapılan harcamalar ve Kolombiya en çok kullanılan kelimeler olarak bulunmuştur.

Analiz sonucunda motor temalarda yer alan sağlıkta informal ödemeler konulu çalışmalar için odaklanılabilecek artı anahtar kelimeler şunlardır: informal ödemeler, sağlık hizmetleri, değişme, eşitlik, etki, cepten ödeme. Yazar anahtar kelimeleri için şunlardır: anne sağlığı, kaliteli bakım, Hindistan, İran, sağlık sistemi, sağlık harcamaları. Başlık anahtar kelimelerine göre sağlık, bakım, kanıt, özet anahtar kelimelerine göre sağlık, hizmetler ve sistem odaklanılması gereken anahtar kelimelerdir. Sağlıkta informal ödeme konulu çalışma yapmak isteyen araştırmalar bu anahtar kelimelere odaklanabilir.

Niş temalarda yer alan sağlıkta informal ödemeler konulu çalışmalar için odaklanılabilecek artı anahtar kelimeler şunlardır: durum, demokrasi, az gelişmiş ülkeler. Yazar anahtar kelimelerine göre erişim, Bulgaristan, informal hasta ödemeleri, Yunanistan, Finansal felaket, başlık anahtar kelimelerine göre hizmetler, ülkeler, derleme; özet anahtar kelimelerine göre veri, anket, finansal odaklanılması gereken anahtar kelimelerdir. Sağlıkta informal ödemeler konulu daha marjinal çalışma yapmak isteyen araştırmacılar bu anahtar kelimeleri göz önünde bulundurulabilir.

Azalan veya ortaya çıkan temalarda yer alan sağlıkta informal ödemeler konulu çalışmalar için odaklanılabilecek artı anahtar kelimeler şunlardır: sigorta, ödeme, yoksulluk, sayı, ödeme, ziyaret ücreti. Yazar anahtar kelimelerine göre cepten harcamalar, Ukrayna, yoksulluk, sağlık hizmetleri, güven, şeffaflıktır. Başlık anahtar kelimelerine göre çalışma, anne, nitel, özet anahtar kelimelerine göre yöntemler, literatür, yürütülen odaklanılması gereken anahtar kelimelerdir. Sağlıkta informal ödemeler konulu çalışma yapmak isteyen araştırmacılar yeni ortaya çıkan bu anahtar kelimelere yoğunlaşarak özgün çalışmalar elde edilebilir.

Temel temalarda yer alan sağlıkta informal ödemeler konulu çalışmalar için odaklanılabilecek artı anahtar kelimeler şunlardır sektör, hizmetler ve cepten harcamalar. Yazar anahtar kelimelerine göre informal ödemeler, yolsuzluk, sağlık politikası, informal ödemeler, Macaristan, ve yönetim, başlık anahtar kelimelerine göre ödemeler, informal, kamu ve özet anahtar kelimelerine göre ödemeler, informal, bakım odaklanması gereken anahtar kelimelerdir. Bu temalar alan için önemli kabul edilmekte ve sıklıkla araştırılmaktadır. Sağlıkta informal ödemeler konulu çalışma yapmak isteyen araştırmacılar çalışmalarında bu anahtar kelimeleri kullanarak alanda temel konulara değinmiş olacaktır.

Bu çalışma ile araştırmacılar tarafından sağlık hizmetlerinde informal ödemelerle ilgili temalar tespit edilerek yapacakları çalışmalarda bilgi boşlukları doldurulabilir. Bu analiz, gelecekteki araştırma girişimlerine rehberlik ederek, bu alanda çalışma yapmak isteyen araştırmacıların bilgi boşluklarını ortaya çıkarmalarına yardımcı olabilir.

Analiz sonuçları, araştırmacılara sağlık hizmetlerinde informal ödemelerin çeşitli yönlerine odaklanmaları için bir yol gösterebilir. Belirli temalar ve anahtar kelimeler üzerinde yoğunlaşmak, araştırmacıların çalışmalarını daha iyi odaklanmış ve kapsamlı hale getirmelerine yardımcı olabilir. Aynı zamanda, analiz sonuçları, bilgi boşluklarını belirleyerek gelecekteki araştırmaların hangi konulara odaklanabileceğini ve hangi alanlarda daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Araştırmacılar, mevcut bilgiye dayanarak ileriye dönük araştırma soruları geliştirebilir, yöntemleri ve yaklaşımları belirleyebilir ve daha önce keşfedilmemiş alanları keşfedebilir. Bu şekilde, sağlıkta informal ödemelerle ilgili çalışmaların genel bir anlayışını sağlayarak, bu alanda bilgi birikimine katkıda bulunabilirler.

Çalışmanın sonuçları, sağlıkta informal ödemelerle ilgili temalara ulaşmayı başarmış olsa da, bu sonuçları farklı bağlamlarda değerlendirebilmek için daha fazla bibliyometrik analiz çalışmasına ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Tematik analizin sonuçlarına dayanarak, araştırma topluluğunun daha az dikkat ettiği belirli alanların olduğu ve bu alanlarla ilgili araştırma için daha fazla çalışmaya ihtiyaç olduğu anlaşılmaktadır. Bu da gelecekteki araştırma çabalarının daha gelişmiş bir aşamaya ihtiyaç duyduğunu göstermektedir.

KAYNAKÇA

- Aria, M., & Cuccurullo, C. (2017). Bibliometrix: An R-Tool for Comprehensive Bibliometric Analysis of Scientific Literature. *Journal of Informetrics*, 11 (4), 959-975.
- Camuz Berber, İ. (2018). *Sağlık Hizmeti Kullanıcılarının İnfomal Ödeme Yapma Nedenleri ve İnfomal Ödemelere Yönelik Tutumları: İzmir İli Örneği*, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Carley, S., Porter, A. L., Rafols, I., & Leydesdorff, L. (2017). Visualization of Disciplinary Profiles: Enhanced Science Overlay Maps. *Journal of Data and Information Science*, 2 (3), 68-111.
- Caust, J., & Vecco, M. (2017). Is UNESCO World Heritage Recognition a Blessing or Burden? Evidence from Developing Asian Countries. *Journal of Cultural Heritage*, 27, 1-9.
- Çavmak, D., Söyler, S., & Teker, C. (2019). Sağlık Hizmetlerinde İnfomal Ödemeler: Literatür Derlemesi. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 6 (2), 153-163.
- Çelik, Y. (2016). *Sağlık Ekonomisi*. Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Dimitrov, A., Moscote-Salazar, L. R., & Tomov, N. (2020). A Bibliometric Analysis of Neurosurgical Practice Guidelines. *Neurosurgery*, 86 (4), E403-E404.

- Gaal, P., Belli, P. C., McKee, M., & Szocska, M. (2006). Informal Payments for Health Care: Definitions, Distinctions, and Dilemmas. *Journal of Health Politics, Policy and Law*, 31 (2), 251-293.
- Kaya, S., Gözlü K., Arslan Çilhoroz, İ & Çilhoroz İ. (2022) Hastane Akreditasyonu ile İlgili Yayınların Kavramsal Yapısının Haritalanması. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24 (2), 528-555.
- Lewis, M. (2007). Informal Payments and the Financing of Health Care in Developing and Transition Countries. *Health Affairs*, 26 (4), 984-997.
- Lewis, M. A. (2000). *Who is Paying for Health Care in Eastern Europe and Central Asia?*. World Bank Publications.
- Mougenot, B., & Herrera Añazco, P. (2022). A Bibliometric Analysis of Literature on the out-of-Pocket Expense in Health in Latin America. *Rev. Cuerpo Med. HNAAA*, 15 (2), 241-246.-
- Özgen, H., & Tatar, M. (2008). Sağlık Hizmetleri Finansmanında İnfomal Ödemeler. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 11 (1), 103-132.
- Özgen, H., Şahin, B., Belli, P., Tatar, M., & Berman, P. (2010). Predictors of Informal Health Payments: the Example from Turkey. *Journal of Medical Systems*, 34, 387-396.
- Transparency International. (2018). *Transparency*. <https://www.transparency.org/en/cpi/2018> (Erişim tarihi: 02.06.2023).
- Uğurluoğlu, E. ve Özgen H. (2010) Cepten Sağlık Harcamalarının Hakkaniyet Açısından Değerlendirmesi *Ankara Üniversitesi Dikimevi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 9 (1), 2010.
- van Eck, N. J., & Waltman, L. (2014). Visualizing Bibliometric Networks. In Y. Ding, R. Rousseau, & D. Wolfram (Eds.), *Measuring Scholarly Impact: Methods and Practice* (pp. 285-320). Springer.
- Vian, T., Grybosk, K., Sinoimeri, Z., & Hall, R. (2006). Informal Payments in Government Health Facilities in Albania: Results of a Qualitative Study. *Social Science & Medicine*, 62 (4), 877-887.
- Waltman, L., & van Eck, N. J. (2013). A Smart Local Moving Algorithm for Large-Scale Modularity-Based Community Detection. *European Physical Journal B*, 86
- World Health Organization [WHO]. (2017). *Making Fair Choices on the Path to Universal Health Coverage*. Retrieved from (Erişim tarihi: 25.05.2023).